

Jubil

Het Utrechts Klokkenluiders Gilde (UKG) is 25 jaar geleden opgericht door een aantal padvinders, die bevreesd waren dat de aloude traditie van het handluiden verloren zou gaan. Toentertijd was er weinig waardering voor dit soort oude tradities en juist bij tradities wil het UKG aansluiting vinden.

Klokken

Het nukkige touw rukt de klok aarzelend in gang. Pure trekkracht brengt het krakende gewicht in kadans.

Slag na slag worden de vibraties uit het eeuwenoude bronzen lichaam geslagen.

Tot een volle galm de toren verlaat, een klankvolle echo boven de stad zweeft.

*Eberhard C. Roest,
lid van het UKG*

Dat zien we al terug in de naamgeving: het woord gilde roept associaties op met middeleeuwse handwerkslieden en oude ambachten. De klokken werden in het verleden geluid door burgers van de stad, een eigen gilde was er niet. De gildegedachte is echter wel een leidraad geweest voor de oprichters: zij hebben oude gebruiken die met gilden samenhangen, zoals de onderlinge saamhorigheid, gedeeld vakmanschap en gildemaaltijden, een voorname plaats gegeven. Het 25-jarig bestaan wordt onder meer gevierd met het laten gieten van een eigen Gildeklok. Deze Bertkenklok zal komende winter in de Buurtoren komen te hangen en dan geluid worden ter ere van speciale gildegeligheden.

Arie Noordermeer (42) is sinds een jaar secretaris van het bestuur van het UKG. Vol enthousiasme leidt hij mij rond in het 'werkvertrek' van de klokkenluiders,

de luidzolder in de Domtoren. In de klokkenzolder, een verdieping hoger, wijst hij naar de touwen en noemt de namen van de bijbehorende klokken en maakt al pratend enkele geroutineerde luidmeestersgebaren. De luidmeester is de baas van het luiden. Hij bepaalt de combinaties van de klokken en hoe lang elke klok geluid wordt. Er zijn verschillende 'luidschema's', die vaak te maken hebben met de tijd van het jaar. Zo wordt in de Mariamaand altijd de klok met de naam 'Maria' meegeluid. Zo'n schema is geen echte partituur, zoals bij een carillon. Klokken worden gewoon enkele minuten geluid. Soms, bij speciale festivals, wordt er een complexer luidschema opgezet. 'Maar dan heeft nog maar iets van een excell-bestandje.' De luidmeester moet niet alleen een muzikaal gehoor hebben. Hij of zij let ook op of alle klokken wel op de goede sterkte worden geluid. Als iemand te zacht luidt, 'hoor je wel bim maar geen bam' en als iemand te hard

e u m

voor het Utrechts Klokkenluiders Gilde

foto's op de linkerpagina, boven: Arie geeft het sein 'stoppen met luiden'. De luidmeester bedient zich van gebarentaal om de luiders aan te sturen. **onder:** Arie geeft het sein 'stoppen en afremmen'. **rechts:** een deel van de houten klokkenstoel, met een stuk van een ophangbalk – tot Aries grote spijt is deze van staal en niet van hout gemaakt. De klokkenstoel is begin 20^e eeuw vernieuwd. Het hout van de oude klokkenstoel is gebruikt voor het meubilair in de Michaëlskapel op de eerste verdieping van de Domtoren. **foto's op de rechterpagina, links:** Arie met de klepel – het afgekloven appel model – van de Salvator, de grootste klok in de Domtoren. **rechts:** Arie met het luidschrift van de luidmeester. **boven:** een van de kleinere klokken, gegoten in 1982.

'Luiden geeft een gevoel van macht'

luidt is dat ook niet goed voor de klok. De luidmeester houdt vanouds in een luidschrift bij welke klokken geluid zijn (om ze allemaal evenveel aan bod te laten komen), welke luiders er waren en bij welke gelegenheid geluid is. Dat laatste is natuurlijk erg interessant voor het nageslacht. De luidschriften gaan eeuwen terug en in oude exemplaren, die bewaard worden in Het Utrechts Archief, is bijvoorbeeld te vinden met welke klokken geluid is voor de dood van Willem van Oranje of bij de intocht van Karel V. Voor Arie is het een historische sensatie om met diezelfde klokken te kunnen luiden.

Nieuwe historische momenten kunnen ook worden aangegrepen om de klokken te luiden. Zo had Arie de noodklok willen luiden bij de afsluiting van de demonstratie tegen de uitzetting van asielzoekers, die eindigde op het Domplein. Het stadsbestuur gaf geen toestemming: nu moesten de mensen met een eigen

klokje luiden, en dat terwijl daarboven in de Dom... Ik leg hem het gedicht (zie linkerpagina) voor. Arie reageert: 'Ja, dat is wel mooi. Het drukt voor mij het gevoel uit van de Paasmorgen, als je heel vroeg, om half zeven, voor de Paasjubel luidt. Een kwartier lang, al die klokken tegelijk, over die stille stad. Dat is heel anders luiden dan over een drukke stad, met geluiden van auto's en bussen en mensen.'

Het UKG kent belangstellende leden en actieve leden, die regelmatig luiden. De actieve luiders mogen tot op zekere hoogte hun voorkeur voor een kerk en voor een 'luidfrequentie' aangeven. Arie zelf luidt drie keer maand, in alle kerken: de Domtoren, de Jacobikerk, de Geertkerk en de Buurkerk.

De actieve luiders komen vijf á zes keer per jaar bijeen om praktische zaken te bespreken. Onlangs stond de gildekleding op de agenda, nadat zij bij een begrafenis van een gildelid in hun knalrode gildetruien aanwezig waren geweest. Maar ook worden ervaringen uitgewisseld en kennis gedeeld.

Hoe is Arie bij het UKG terecht gekomen? 'Ik vond een foldertje van het gilde en het leek me wel leuk. Ik ben een zondagochtend mee geweest om te kijken bij het luiden. Mijn motivatiebriefje naar het bestuur was blijkbaar enthousiast genoeg. Na een jaar adspirant-lidmaatschap heb ik het certificaat gekregen en nu ben ik gecertificeerd luiders.'

Wat vindt hij het allermooiste van het luiden? Hij wil niet oneerbiedig zijn, maar: 'het kabaal dat je met één touw kunt maken in de stad; letterlijk de touwtjes in handen hebben. En met zúlk kostbaar cultuurhistorisch erfgoed. Het millennium inluiden om twaalf uur 's nachts met de Salvator. Het klinkt misschien gek, maar dat geeft een gevoel van macht.'

Op de website van het UKG kunt u veel informatie vinden over de kerken waar geluid wordt, en over de geschiedenis van de klokken: www.klokkenluiders.nl